

Sygn. akt IV CSK 191/06

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 9 listopada 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. M.

przeciwko H. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 listopada 2006 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 7 lutego 2006 r.,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2005 r., Sąd Okręgowy w E. uchylił wyrok zaoczny i zasądził od pozwanego H. W. na rzecz powoda W. M. kwotę 60 000 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 29 lipca 2001 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo obejmujące roszczenie odsetkowe od kwot po 3 000 zł za okres poprzedzający tę datę w kolejnych miesiącach od kwietnia 1997 r., zaś w pozostałym zakresie umorzył postępowanie i obciążył pozwanego kosztami procesu.

Apelację pozwanego od powyższego wyroku Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 7 lutego 2006 r., zasądając od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2 700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. U podstaw tego rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

Strony od początku lat 90-tych pozostawały w stałych stosunkach gospodarczych, w ramach której powód sprowadzał z Tajlandii i Korei Południowej towar, który pozwany odbierał i sprzedawał na Litwie. W 1992 r. powód miał dostarczyć pozwanemu drogą lotniczą ostatnią partię towaru o wartości 20 000 dolarów amerykańskich. Strony ustaliły, iż miejscem dostawy jest Moskwa. Ponieważ w tym czasie pozwany uległ wypadkowi, w jego zastępstwie odbioru miała dokonać inna osoba. Przesyłka zaginęła.

W marcu 1997 r. strony zawarły umowę pożyczki 20 000 dolarów amerykańskich, której równowartość w walucie polskiej określiły na 60 000 zł. Pozwany oświadczył, że powyższą kwotę odebrał i zobowiązał się do jej zwrotu w miesięcznych ratach, po 1 000 dolarów (tj. 3 000 zł) każda, poczynając od dnia 1 kwietnia 1997 r., jednak umówionego świadczenia nie spełnił.

Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo, uznając, że pozwany nie wykazał okoliczności świadczących o nieważności zobowiązania z umowy pożyczki. Sąd Apelacyjny, przychylając się do rozstrzygnięcia o roszczeniu powoda, nie podzielił jednak oceny prawnej stanu faktycznego, wywodząc, iż zamiarem stron było odnowienie zobowiązania. Co prawda ten zamiar stron nie został wyrażony wprost, jednak z punktu widzenia art. 60 k.c. może on być

dorozumiany, byleby został dostatecznie uzewnętrzniony. Nie zachodzą, zdaniem Sądu drugiej instancji, istotne wątpliwości co do tego, że strony zmierzały do umorzenia dotychczasowego zobowiązania z tytułu ceny dostawy towaru (zaś ściślej, odszkodowania z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania). Zrzeczenie się przez pozwanego zarzutu przedawnienia nie stoi na przeszkodzie umorzeniu dotychczasowego zobowiązania, wystarczająca była również zachowana przez strony forma pisemna.

Sąd Apelacyjny wskazał również, że wraz z umorzeniem pierwotnego zobowiązania wygasają wszelkie związane z nim zarzuty, poza zarzutem nieważności. Z tych przyczyn brak podstaw do przyjęcia, iż nowe zobowiązanie pozwanego poza częścią odsetek, wygasło z upływem trzech lat od daty jego powstania, albowiem nie jest to zobowiązanie tożsame z wcześniejszym. Chybiony jest w tym stanie rzeczy zarzut naruszenia prawa materialnego, odnoszony do art. 83 i art. 117 § 2 w zw. z art. 118 k.c.

Skarżąc powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną, pozwany zarzucił, w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego, niewłaściwe zastosowanie art. 506 k.c., które polegało na przyjęciu, że złożenie przez pozwanego w dniu 1 kwietnia 1997 r. oświadczenia, rzekomo potwierdzającego zaciągnięcie u powoda pożyczki, spowodowało konkludentne odnowienie wcześniej powstałego zobowiązania, mimo braku wyraźnej woli stron spowodowania takiego skutku. Wskazując na powyższe, pozwany wnosił o uchylenie powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i jego zmianę poprzez oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu, zaś ewentualnie o uchylenie wyroku i o przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, wraz z pozostawieniem rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona. Trafnie wywodził skarżący, że woli stron zawarcia umowy odnowienia nie można domniemywać. Przeprowadzone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku rozumowanie Sądu Apelacyjnego jest nie tylko oparte na domniemaniach, lecz wręcz ignoruje fundamentalny czynnik woli stron. Sąd drugiej instancji w istocie przyjął, jako

podstawę rozstrzygnięcia, nie wolę faktycznie powziętą i wyrażoną przez strony, lecz czysto hipotetyczną. Ze zgromadzonego bowiem w sprawie materiału dowodowego wynika, że kwota pożyczki, potwierdzona oświadczeniem pisemnym pozwanego (k. 5), wynosiła 20 000 dolarów amerykańskich i takiej również kwoty domagał się powód, jako podstawę roszczenia wyraźnie podając w pozwie zawartą umowę pożyczki. To samo zresztą powtórzył słuchany na rozprawie (k. 79v), podając, że wartość zaginionej przesyłki wynosiła około 10 000 dolarów (k. 80). Na związek pomiędzy pożyczką a odszkodowaniem za zaginiony towar zwracał natomiast uwagę sam pozwany, twierdząc, że wartość zaginionej przesyłki była zbliżona lub tożsama z kwotą pożyczki (k. 80v-81). Powyższych rozbieżności Sąd Apelacyjny jednak nie rozstrzygnął, mimo że mogą one świadczyć o braku zamiaru stron wywołania skutku prawnego, jaki został przypisany oświadczeniu biorącego pożyczkę — i z tego powodu ich wyjaśnienie nie pozostawało bez znaczenia dla kwalifikacji prawnomaterialnej roszczenia powoda.

Odnosząc się bezpośrednio do sformułowanego w skardze zarzutu naruszenia art. 506 k.c., należy zauważyć, że zarówno w judykaturze, jak i w doktrynie zgodnie podkreśla się trzy konstytutywne cechy odnowienia: 1) istnienie i ważność dawnego (pierwotnego) zobowiązania; 2) ważne zaciągnięcie nowego zobowiązania; 3) zamiar stron umorzenia dawnego zobowiązania przez zawarcie nowego (*animus novandi*).

Do dwóch pierwszych przesłanek, z uwagi na wiążące w postępowaniu kasacyjnym ustalenia faktyczne oraz uzasadnienie podstawy kasacyjnej, nie ma potrzeby się odnosić. Natomiast odnośnie do ostatniej z nich, tzn. istnienia zamiaru stron, zauważyć należy, iż jakkolwiek kodeks cywilny nie zawiera analogicznego do art. 264 § 1 k.z. zakazu domniemywania odnowienia, to jednakowoż przypisywanie stronom woli nowacji pierwotnego zobowiązania, której one zgodnie nie wyraziły, jest niedopuszczalne. Taki pogląd był już wielokrotnie wyrażany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. wyroki SN: z 6 stycznia 2000 r., I CKN 315/98, OSP 2000 nr 10, poz. 145; z 10 marca 2004 r., IV CK 95/03, niepubl.; z 17 grudnia 2004 r., II CK 296/04, niepubl.) i skład rozpoznający sprawę niniejszą w pełni go podziela.

Wprawdzie można zgodzić się z twierdzeniem Sądu Apelacyjnego, że wola odnowienia, w związku z dyspozycją art. 60 k.c., mogłaby przejawić się w jakikolwiek sposób, który ją ujawnia w sposób dostateczny; wówczas jednak konieczne byłoby złożenie oświadczeń takiej treści lub zaistnienie takich towarzyszących zawarciu nowego zobowiązania okoliczności faktycznych, które w sposób niebudzący wątpliwości wskazywałyby, że zawarcie czynności prawnej nastąpiło nie w jakimkolwiek celu, lecz po to, aby umorzyć dawny stosunek obligacyjny i aby dłużnik zaspokoił wierzyciela z nowej podstawy (tak m.in. w wyroku SN z 15 października 1999 r., III CKN 373/98, Wokanda 2000 nr 1, poz. 4). Na prawidłowość takiej wykładni wskazuje zresztą pośrednio treść art. 506 § 2 zd. drugie k.c. (por. wyrok SN z 10 marca 2004 r., IV CK 95/03).

Reasumując przeprowadzone rozważania, należy stwierdzić, że w oparciu o założenia poczynione przez Sąd Apelacyjny nie było podstaw do sformułowania wniosku, iż pozwany dłużnik, za zgodą powodowego wierzyciela, zobowiązał się do świadczenia z umowy pożyczki w celu umorzenia zobowiązania odszkodowawczego za utracony towar. Czyni to koniecznym powtórna ocena przez Sąd *meriti* zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, z uwzględnieniem rezultatów wykładni dokonanej w uzasadnieniu przedmiotowego wyroku.

Mając na względzie powyższe, zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. należało uchylić i przekazać temu Sądowi do ponownego rozpoznania.